

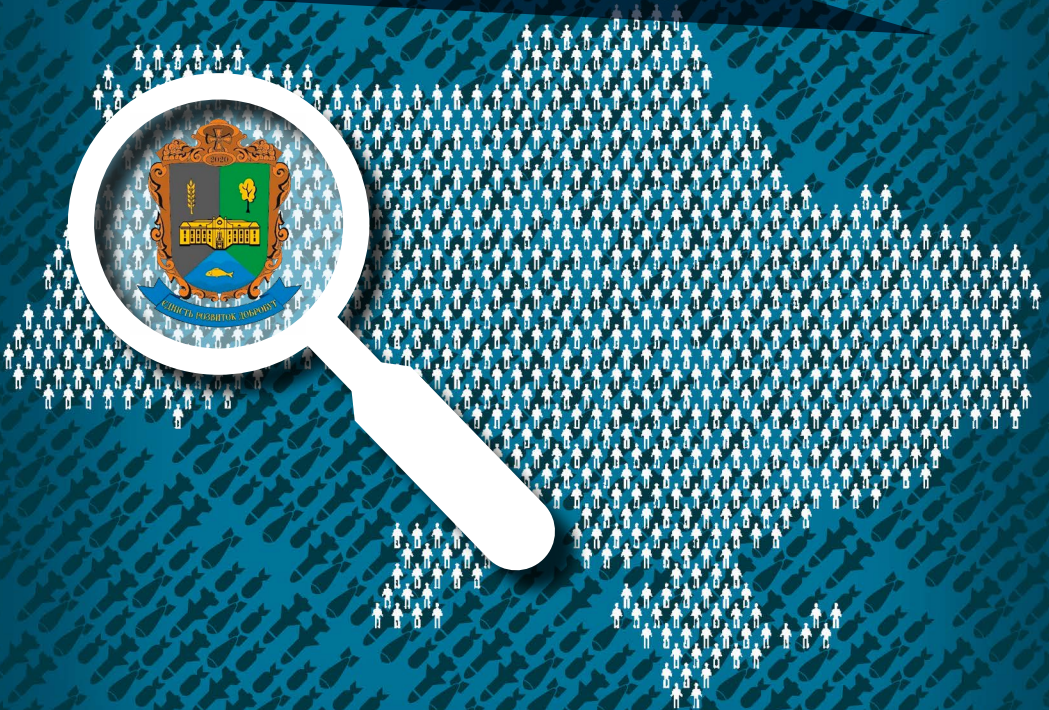
УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

People
in Need

ПРАВО НА ПРАЦЮ

та особливості його реалізації і захисту
в умовах правового режиму воєнного
стану на підставі інструментів моніторингу
«місцевий індекс прав людини»
(на прикладі Оброшинської
територіальної громади)

2024 р.

Право на працю та особливості його реалізації і захисту в умовах правового режиму воєнного стану на підставі інструментів моніторингу «місцевий індекс прав людини» (на прикладі оброшинської територіальної громади) – 52 с.

ПРАВО НА ПРАЦЮ

та особливості його реалізації і захисту в умовах правового режиму воєнного стану на підставі інструментів моніторингу «місцевий індекс прав людини» (на прикладі оброшинської територіальної громади)

Одним із важливих розділів методології моніторингу Місцевого індексу прав людини є «Самореалізація», що передбачає оцінку зусиль громад з забезпечення права на працю та умов його реалізації на підставі нормативних позитивних зобов'язань. Зважаючи на місце права на працю у каталозі прав людини, побудова публічного управління за принципом субсидіарності вимагає концентрації зусиль органів місцевого самоврядування щодо забезпечення особі за місцем її проживання можливість заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 43 Конституції України) або ж в рамках розвитку умов для зайняття підприємницькою діяльністю (ст. 42 Конституції України).

Введення воєнного стану створює фактичні та нормативні передумови для обмеження права на працю, однак, беззаперечно, умови воєнних дій в результаті збройної ворожої агресії призводять до істотних змін у структурі господарської діяльності, що відображається на реалізації як права на здійснення підприємницьку діяльність, так і прав найманих працівників.

Оброшинська територіальна громада є одним з прикладів спроможної територіальної громади у Львівській області, завдяки активному підходу посадових осіб органів місцевого самоврядування, в тому числі, із застосування проектних методик діяльності при вирішенні проблемних питань.

Дослідження функціонування Громади у досліджуваній сфері дозволило встановити високий рівень відповідності, навіть, в умовах правового режиму воєнного стану показникам оцінки. Громада активно використовує надані можливості та бере активну участь у програмах та проектах, в тому числі експериментального державного характеру. Водночас, за окремими секторам розробки і виконання місцевих програм, підтримки підприємництва, участі у профілізації підготовки фахівців, сформульовані рекомендації, щодо підвищення рівня ефективності зусиль.

Зміст

ВСТУП.....	5
ХАРАКТЕРИСТИКА ОБРОШИНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОБ'ЄКТА МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ.....	8
ПРИРОДА ПОВНОВАЖЕНЬ ОМС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ПРАЦІ	13
КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ПРОГРАМНОГО ПЛАНУВАННЯ	23
КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	29
КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ	36
КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ СОЦІАЛЬНО УРАЗЛИВИХ ГРУП ПРАЦІВНИКІВ	42
КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО СПРИЯННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ САМОЗАЙНЯТОСТІ	45
ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ	48

ВСТУП

Місцевий індекс прав людини (надалі – МІПЛ) – це мініпроект Української Гельсінської спілки з прав людини, заснований для підтримки і ефективного розвитку реформи децентралізації в Україні. Критерієм ефективності визнано такий розвиток, що базується на засадах пріоритету прав людини в усіх сферах її взаємин з державою. Проведення моніторингів населених пунктів провадиться представниками місцевих громадських об'єднань за координації та навчальної підтримки УГСПЛ. Моніторинг передбачає виставлення бальної та відсоткової оцінки зусиллям місцевої влади з забезпечення прав людини у кожному напрямі оцінювання.

Розробка методології Місцевого індексу прав людини була реалізована за участю експертів Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, спільнот експертів науковців та практиків місцевого самоврядування різних галузей прав людини. Було опрацьовано сучасні міжнародні моделі прав людини і їх оцінювання, узагальнено кращі іноземні та вітчизняні практики моніторингу прав людини на місцевому рівні, враховано специфіку розвитку повноважень місцевого самоврядування в процесі реформи. Місцевий індекс прав людини було підтримано в рамках наступних проектів УГСПЛ: програми «Права людини в дії» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), проекту «Громадський моніторинг органів місцевого самоврядування задля кращого дотримання прав людини» Програми «Нове правосуддя» Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), проекту з інституційної розбудови за підтримки Посольства Швеції в Україні та проекту «Права людини понад усе» за фінансування Міністерства міжнародних справ Канади¹.

¹ Інструмент моніторингу «Місцевий індекс прав людини». Версія 20.10.2018 / кол.авт., за ред. проф. А.Галая. К: УГСПЛ, 2018. 46 с. URL: <https://hro.org.ua/index.php?id=1540011360>

Одним із важливих розділів методології моніторингу МІПЛ є «Самореалізація», що передбачає оцінку зусиль громад з забезпечення права на працю та умов його реалізації на підставі нормативних позитивних зобов'язань, визначених Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про адміністративні послуги», ПК України та інших. Зважаючи на місце права на працю у каталозі прав людини, побудова публічного управління за принципом субсидіарності вимагає концентрації зусиль органів місцевого самоврядування щодо забезпечення особі за місцем її проживання можливість заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 43 Конституції України) або ж в рамках розвитку умов для зайняття підприємницькою діяльністю (ст. 42 Конституції України).

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні» було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. Цей Указ, на виконання вимог Конституції України, було затверджено Законом України від 24.02.2022 р. № 2102-ІХ. П. 3 вказаного Указу було передбачено у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Таким чином, введення воєнного стану створює фактичні та нормативні передумови для обмеження права на працю, однак, беззаперечно, умови воєнних дій в результаті збройної ворожої агресії призводять до істотних змін у структурі господарської діяльності, що відображається на реалізації як права на здійснення підприємницьку діяльність, так і прав найманих працівників.

На загальнодержавному рівні Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. (з подальшими змінами від 01.07.2022 р. та 22.11.2023 р.) були визначені системні зміни в частині обмеження трудових прав працівників, закріплених ст.ст. 43, 44 Конституції України. Це єдиний нормативно закріплений на рівні спеціального закону «крок» відступу держави від своїх зобов'язань у сфері конституційних прав в умовах воєнного стану.

Закономірно, що вказані обставини істотно впливають і на здатність громад виконувати покладені на них завдання з забезпечення гарантій прав на підприємництво та працю, а отже виступають додатковим фактором сумнівів членами громад у переконанні про спроможності місцевого самоврядування.

Інструментарій МІПЛ здатен виявити «слабкі» сторони реалізації ключової компетенції місцевого самоврядування у відповідній сфері та простежити «динаміку» змін в умовах воєнного стану, шляхом векторного підходу акцентування на проблемах, запропонувати альтернативне бачення та рекомендації підсилення ролі громад у механізмі правозахисту.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОБРОШИНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОБ'ЄКТА МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ

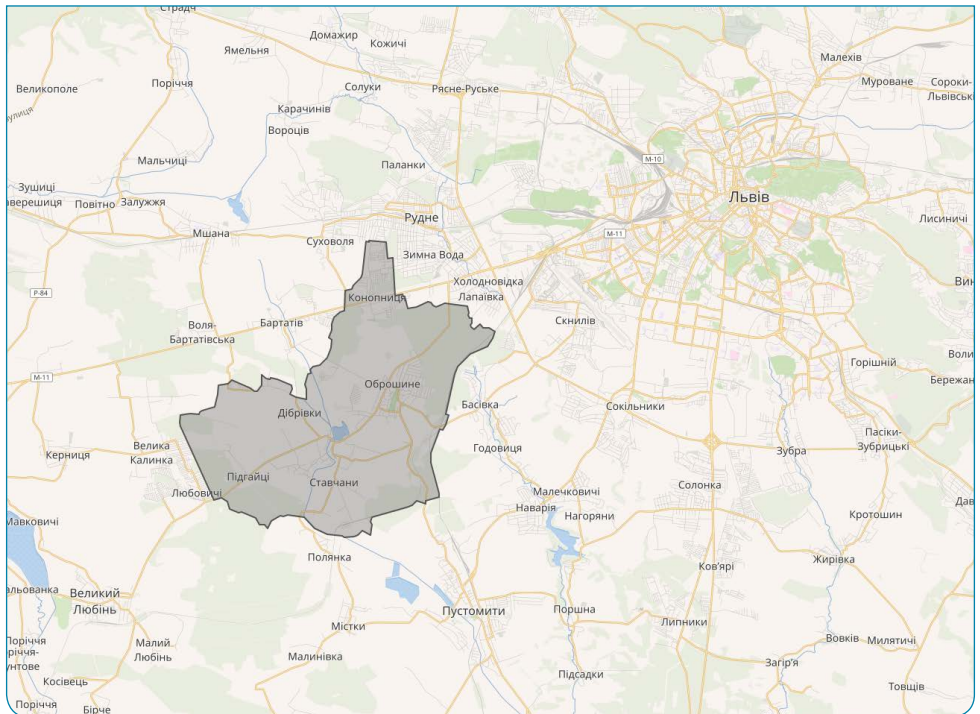
Відповідно до відомостей Розділу 1 «Аналітична частина» Стратегії розвитку Оброшинської територіальної громади до 2027 року та Плану заходів з її реалізації на 2024-2025 роки, затвердженої рішенням Оброшинської сільської ради Львівського району Львівської області від 21.12.2023 р. № 2254 (надалі – Стратегія та План, відповідно) **Оброшинська територіальна громада Львівського району Львівської області** з адміністративним центром у селі Оброшине була утворена в листопаді 2020 р. відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 718-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад Львівської області». До складу громади увійшло 6 сіл колишніх 3-х сільських рад.

Площа громади становить 44,4 кв.км. Оброшинська територіальна громада розташована в центральній частині Львівської області за 7 км на південний захід від м. Львова.

Склад Оброшинської територіальної громади: села Оброшине і Пришляки, села Ставчани, Дібрівки і Підгайці (Ставчанський старостинський округ), село Конопниця (Конопницький старостинський округ).

Згідно з Постановою Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» від 07.07.2020 р. № 807-ІХ Оброшинська територіальна громада ввійшла до Львівського району Львівської області.

Станом на 01.01.2023 р. відповідно до відомостей офіційного обліку органів місцевого самоврядування в Оброшинській територіальній громаді проживало 7 662 зареєстрованих осіб, з них – 1 631 дітей. Громада є достатньо урбанізована та має посередній показник щільності населення – 152 особи на 1 кв.км (відповідний показник Львівської області – 114). Однак, щільність населення громади є ще вищою, оскільки в громаді додатково проживає близько 3 000 незареєстрованих осіб, які працюють у м. Львові. Крім того, в умовах війни росії проти України з лютого по жовтень 2022 року громада прийняла, розселила та забезпечила всім необхідним 1 216 вимушено переміщених осіб (ВПО). Станом на 01.01.2023 р. у громаді зареєстровано 786 осіб з числа ВПО, більшість з яких – жінки та діти. Станом на 2024 рік (момент здійснення моніторингу), ця кількість має динаміку до різкого зменшення.

У громаді переважає населення працездатного віку (16-60 років), його частка за останні 4 роки в середньому становила **58%**.

У громаді зростає навантаження на населення працездатного віку особами у віці понад 60 років (у 2020 р. на 100 осіб населення працездатного віку припадало 38 пенсіонерів, у 2023 р. – 43). Отже, загальне демографічне навантаження на 100 осіб працездатного населення Оброшинської громади у 2023 р. у понад **1,5 рази** перевищував відповідний показник у Львівській області.

Станом на початок 2022 р. чисельність зайнятих в Оброшинській територіальній громаді становила близько **5 000** осіб. Найбільшим працедавцем для мешканців громади є:

- ТзОВ «Транс Сервіс 1», розташоване у с. Басівка Сокольницької територіальної громади,
- ТзОВ «Рітейл Україна» (с. Оброшине),
- ПП «Оліяр» (с. Ставчани),
- Інститут сільського господарства Карпатського регіону НАН України (с. Оброшине).

Вагому роль у забезпеченні зайнятості населення громади відіграють й суб'єкти бюджетної сфери.

У 2022 р. на території Оброшинської громади розпочалося будівництво виробничих приміщень релокованого підприємства із Харківської області ТОВ «Кегічірське», яке зареєстроване в громаді як ТзОВ «Львівський хлібопекарський комплекс». Перша черга здана та почала функціонувати. При вихід на повну потужність, завод планує працевлаштувати близько **3000** осіб.

Станом на кінець 2022 р. рівень зареєстрованого безробіття у громаді становив близько **3%**.

Для громади характерним є високий рівень самозайнятості мешканців. Так у 2022 р. на 10 тис. населення тут припадало **575** ФОПів (відповідний показник Львівської області становив – **429**).

Особливістю ринку праці Оброшинської територіальної громади є його тісна інтегрованість із ринком праці м. Львова, а також сусідніх територіальних громад, насамперед Сокільницької, Пустомитівської та Зимноводівської.

У 2021 р. показник податкоспроможності Оброшинської територіальної громади становив **1,13** пунктів, а у 2022 р. зріс до **1,19** пунктів. Таким чином, у 2022 р. попри повномасштабну війну у країні бюджет Оброшинської громади був одним із **207** бюджетів територіальних громад, які перерахували реверсну дотацію до державного бюджету (розмір **155,5 тис. грн.**), а також інші трансферти (субвенція на реалізацію проєктів співробітництва між територіальними громадами (Пустомитівській територіальній громаді на відшкодування витрат по КЗ «Інклюзивно-ресурсний центр») – **22,3 тис. грн**; субвенція з місцевого бюджету Державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку територій – **126,9 тис. грн**; субвенція з місцевого бюджету обласному бюджету на місцеву програму інформатизації «Цифрова Оброшинська громада» на 2022-2024 роки – **134,7 тис. грн.**)

Вказані показники, у поєднанні із активністю посадових осіб органів місцевого самоврядування, в тому числі, щодо застосування проектного методу залучення управлінського, фінансового, консультаційного ресурсу за рахунок державних, міжнародних іноземних і приватних джерел, роблять діяльність Оброшинської територіальної громади показовим прикладом спроможної територіальної громади з позицій оцінки ризиків режиму воєнного стану на забезпечення реалізації компетенції у сфері

гарантування прав, свобод та інтересів членів громад. Водночас, аналіз за інструментом моніторингу МІПЛ слугує достатньою джерельною базою надання рекомендацій щодо підвищення рівня забезпечення прав людини при здійсненні повноважень місцевого самоврядування в Україні у контексті продовження реформи децентралізації і подальшого впровадження субсидіарності у публічному управлінні.

ПРИРОДА ПОВНОВАЖЕНЬ ОМС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ПРАЦІ

Дослідження нормативних передумов реалізації органами місцевого самоврядування повноважень у сфері забезпечення самореалізації через створення належних умов для праці, які підлягають оцінці за методологією МІПЛ (ст.ст. 32 та 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (надалі – Закон № 280/97-ВР)) вказує на те, що значна їх частина становить делеговані повноваження (повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом – абз. 14 ст. 1 Закону № 280/97-ВР).

Власні (самоврядні) повноваження

Делеговані повноваження

Ст. 32 «Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, молодіжної політики, фізкультури і спорту, утвердження української національної та громадянської ідентичності»

1) управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, молодіжними центрами, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними підлітковими закладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення;2) забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти у державних і комунальних закладах освіти, створення необхідних	1) забезпечення в межах наданих повноважень доступності і безоплатності освіти і медичного обслуговування на відповідній території, можливості отримання освіти державною мовою;2) забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів освіти і медичного обслуговування, розвитку і вдосконалення мережі освітніх і лікувальних закладів усіх форм власності, фізичної культури і спорту, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів,

Власні (самоврядні) повноваження

умов для виховання дітей та молоді, розвитку їхніх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних закладів освіти, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких громадських об'єднань, молодіжних центрів;

- 3) створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням;
- 4) забезпечення пільгового проїзду учнів, вихованців, студентів та педагогічних працівників до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів;
- 5) вирішення питань про надання професійним творчим працівникам, молодіжним та дитячим громадським об'єднанням на пільгових умовах у користування приміщень під майстерні, студії та лабораторії, молодіжні центри, молодіжні простори, необхідних для творчої діяльності або реалізації завдань молодіжної політики;

Делеговані повноваження

організація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів, залучення роботодавців до надання місць для проходження виробничої практики учнями професійно-технічних навчальних закладів;

- 3) забезпечення відповідно до законодавства пільгових категорій населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення;
- 4) організація обліку дітей дошкільного та шкільного віку;
- 5) надання допомоги випускникам загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів державної або комунальної форми власності у працевлаштуванні;
- 6) забезпечення школярів із числа дітей-сиріт, дітей з інвалідністю/осіб з інвалідністю I-III групи, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей із сімей, які отримують допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», які навчаються в державних і комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками, створення умов для самоосвіти;
- 7) організація роботи щодо запобігання бездоглядності неповнолітніх;

Власні (самоврядні) повноваження

- 6) організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм;
- 7) створення умов для розвитку культури, сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел;
- 8) сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, молодіжної політики;
- 9) створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку;
- 10) сприяння розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, молодіжних рад, молодіжної інфраструктури;
- 11) сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, створення умов для національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти.

Делеговані повноваження

- 8) вирішення відповідно до законодавства питань про повне державне утримання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячих будинках сімейного типу, закладах професійної (професійно-технічної) освіти та утримання учнів спеціальних закладів освіти, про надання пільг на утримання дітей у пансіонах закладів освіти, а також щодо оплати харчування дітей у закладах освіти (групах подовженого дня);
- 9) вирішення питань про надання неповнолітнім, учням, студентам, пенсіонерам та особам з інвалідністю права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами культури, фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг, наданих безкоштовно або на пільгових умовах;
- 10) забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання;
- 11) внесення пропозицій до відповідних органів про ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я;
- 12) забезпечення у межах, визначених законом, права на використання мов відповідних національних меншин (спільнот) України у населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення.

Власні (самоврядні) повноваження

Делеговані повноваження

Ст. 34 «Повноваження у сфері соціального захисту населення»

1) встановлення за рахунок власних коштів і благодійних надходжень додаткових до встановлених законодавством гарантій щодо соціального захисту населення; 2) вирішення відповідно до законодавства питань про подання допомоги особам з інвалідністю, ветеранам війни та праці, сім'ям загиблих (померлих або визнаних такими, що пропали безвісти) військовослужбовців, а також військовослужбовців, звільнених у запас (крім військовослужбовців строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу) або відставку, особам з інвалідністю з дитинства, багатодітним сім'ям у будівництві індивідуальних жилих будинків, проведенні капітального ремонту житла, у придбанні будівельних матеріалів; відведення зазначеним особам у першочерговому порядку земельних ділянок для індивідуального будівництва, садівництва та городництва; 3) організація для малозабезпечених громадян похилого віку, осіб з інвалідністю будинків-інтернатів, побутового обслуговування, продажу товарів у спеціальних магазинах і відділах за соціально доступними цінами, а також безоплатного харчування;	1) підготовка і подання на затвердження ради цільових місцевих програм поліпшення стану безпеки і умов праці та виробничого середовища, територіальних програм зайнятості та заходів щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття, організація їх виконання; участь у розробленні цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки і умов праці та виробничого середовища, зайнятості населення, що затверджуються відповідно районними, обласними радами; 2) забезпечення здійснення передбачених законодавством заходів щодо поліпшення житлових і матеріально-побутових умов осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці, громадян, реабілітованих як жертви політичних репресій, військовослужбовців, а також військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, сімей, які втратили годувальника, багатодітних сімей, громадян похилого віку, які потребують обслуговування вдома, до влаштування в будинки осіб з інвалідністю і громадян похилого віку, які мають потребу в цьому, дітей, що залишилися без піклування батьків, на виховання в сім'ї громадян;

Власні (самоврядні) повноваження

- 4) вирішення питань про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; подання допомоги на поховання громадян в інших випадках, передбачених законодавством;
- 5) звернення до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, чи його територіального органу про порушення суб'єктом господарювання законодавства про працю та зайнятість населення;
- 6) до відання виконавчих органів міських рад міст обласного значення та рад об'єднаних територіальних громад належить забезпечення надання соціальних послуг відповідно до закону.

Делеговані повноваження

- 3) вирішення відповідно до законодавства питань надання соціальних послуг особам та сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, забезпечення утримання та виховання дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- 4) вирішення відповідно до законодавства питань про надання пільг і допомоги, пов'язаних з охороною материнства і дитинства;
- 5) вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування;
- 6) подання відповідно до законодавства одноразової допомоги громадянам, які постраждали від стихійного лиха;
- 7) вирішення відповідно до законодавства питань про надання компенсацій і пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в інших випадках, передбачених законодавством;
- 8) організація проведення громадських та тимчасових робіт для осіб, зареєстрованих як безробітні, а також учнівської та студентської молоді у вільний від занять час на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до комунальної власності, а також за договорами – на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до інших форм власності;

Власні (самоврядні) повноваження**Делеговані повноваження**

- 9) здійснення контролю за охороною праці, забезпеченням соціального захисту працівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності, у тому числі зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативно-правовим актам про охорону праці, за наданням працівникам відповідно до законодавства пільг та компенсацій за роботу в шкідливих умовах;
- 10) участь у соціальному діалозі, веденні колективних переговорів, укладенні територіальних угод, здійсненні контролю за їх виконанням, вирішенні колективних трудових спорів (конфліктів) щодо підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території; повідомна реєстрація в установленому порядку колективних договорів і територіальних угод відповідного рівня;
- 11) встановлення відповідно до законодавства розмірів і порядку виплати щомісячної допомоги особам, які здійснюють догляд за самотніми громадянами, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду;
- 12) здійснення контролю за поданням відповідно до закону підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності відомостей про наявність вільних робочих місць (посад); організація інформування населення про потребу підприємств, установ та організацій усіх форм власності у працівниках;

Власні (самоврядні) повноваження

Делеговані повноваження

- 13) прийняття рішень про створення на підприємствах, в установах та організаціях спеціальних робочих місць для осіб з обмеженою працездатністю, організація їх професійної підготовки, а також погодження ліквідації таких робочих місць;
- 14) здійснення згідно із законодавством заходів соціального патронажу щодо осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також осіб, до яких застосовано пробацію;
- 15) організація надання соціальних послуг бездомним особам;
- 16) здійснення відповідно до закону заходів, спрямованих на запобігання бездомності осіб;
- 17) визначення видів безоплатних суспільно корисних робіт для осіб, яким призначено покарання у виді громадських робіт;
- 18) надання особі, стосовно якої згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, або членам сім'ї такої особи грошової допомоги, передбаченої частиною п'ятою статті 7 Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей»;

Власні (самоврядні) повноваження

Делеговані повноваження

- 19) сприяння зайнятості осіб, стосовно яких згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення, організація їх професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації;
- 20) забезпечення житлом для тимчасового проживання осіб, стосовно яких згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України;
- 21) до відання виконавчих органів сільських, селищних рад належить також вирішення питань щодо надання працівникам освіти, культури, охорони здоров'я, іншим категоріям громадян, які працюють у сільській місцевості, встановлених законодавством пільг, а також щодо додаткового фінансового заохочення та забезпечення службовим житлом і службовим транспортом працівників охорони здоров'я, які працюють у сільській місцевості;

Власні (самоврядні) повноваження

Делеговані повноваження

22) до відання виконавчих органів міських рад міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад належать здійснення на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності відповідної територіальної громади, контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення у порядку, встановленому законодавством.

Зважаючи на вказане, значною мірою реалізація цих завдань і функцій громади повинна відбуватися за підтримки держави як суб'єкта делегування, в першу чергу, із врахуванням положень ст. 85 Бюджетного кодексу України («Держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідної передачі фінансових ресурсів у вигляді закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки, а також трансфертів з Державного бюджету України.»)

Натомість, до повномасштабного вторгнення розподіл фінансових ресурсів не дозволяв повною мірою покривати виконання місцевими бюджетами усіх покладених на них функцій – значною мірою існує несистемність між повноваженнями, закріпленими у Законі № 280/97-ВР та формулюванням джерел доходів (ст.ст. 64, 69-1 та 71) і видатків (ст.ст. 89, 91) бюджетів місцевого самоврядування у БК України. А після початку повномасштабного вторгнення – були покладені додаткові обов'язки у частині фінансування заходів та роботи з територіальної оборони та мобілізаційної підготовки місцевого значення (п. 17 ч. 1 ст. 91 БК України), для консолідації фінансових ресурсів на цілі безпеки і

оборони. Законом № 2390-IX від 09.07.2022 р. було встановлено, що у період дії воєнного стану та з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України, забезпечення національної безпеки, заходів територіальної оборони, підтримки місцевої інфраструктури, соціального захисту населення органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації (у разі їх утворення) можуть приймати рішення про здійснення, як виняток з положень частини другої статті 85 цього Кодексу, видатків, не віднесених до відповідних місцевих бюджетів цим Кодексом, і видатків на утримання бюджетних установ одночасно з різних бюджетів. Такі видатки здійснюються шляхом надання міжбюджетного трансферту з відповідного місцевого бюджету.

Паралельно, державою було перерозподілено дохідну базу місцевих бюджетів, у першу чергу, на підставі Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України» від 08.11.2023 р. № 3428-IX (так званий, «закон про військове ПДФО»), що призвело до зниження дохідної бази місцевих бюджетів та, відповідно, – зниження податкоспроможності, яка розраховується з використанням обсягу надходження ПДФО до бюджету громади.

КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ПРОГРАМНОГО ПЛАНУВАННЯ

Важливе місце в системі інструментів моніторингу займає дослідження плановості впровадження відповідних напрямів діяльності щодо реалізації компетенції.

Таким чином, **індикатором оцінки виступає дослідження дії місцевої програми зайнятості населення та місцевої програми підтримки підприємницької діяльності.**

Бал зараховується при наявності затвердженої програми такого спрямування, що оцінюється як дієва. Спрямованість і дієвість програми визначається аналізом тексту документу на предмет: конкретності мети та визначення засад взаємодії ОМС з органами зайнятості; системності визначених заходів, зазначення їх виконавців та строків; виділення джерел фінансування; визначення очікуваних результатів виконання та способів оцінки ефективності реалізації завдань.

Оброшинська ТГ не має власної місцевої програми зайнятості.

Згідно зі ст. 18 Закону України «Про зайнятість населення» територіальні та місцеві програми зайнятості населення спрямовані на реалізацію основних напрямів державної політики у сфері зайнятості населення в регіонах та є складовими програм їх соціально-економічного розвитку. Основним завданням територіальних та місцевих програм зайнятості населення є виявлення перешкод на ринку праці, мобілізація наявних ресурсів для їх подолання та розвитку перспективних напрямів зайнятості. Вони розробляються за участю профспілок, організацій роботодавців, їх об'єднань, інших громадських об'єднань (за їх згодою) як сторін соціального діалогу та партнерства.

У територіальних та місцевих програмах зайнятості населення визначаються основні показники ринку праці та заходи, спрямовані на збалансування попиту і пропонування робочої сили на територіальних ринках праці, соціального захисту безробітних, забезпечення зайнятості громадян, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню.

При дослідженні була надано текст *Програми «Сприяння розвитку малого і середнього підприємництва на території Оброшинської громади у 2024 році», затверджений рішенням Оброшинської сільської ради від 08.02.2024 р. № 2303.*

Дослідження змісту Програми та порівняння її заходів із заходами, передбаченими у рішенні про бюджет громади на 2024 рік, свідчить про те, що Програма розроблена з метою створення сприятливих умов для розвитку та підтримки підприємництва, насиченню ринку товарами та послугами, підвищення їх якості шляхом створення конкурентного середовища, вирішення проблем зайнятості, в тому числі, внутрішньо переміщених осіб. Враховує основні положення Законів України: «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» та інших нормативно-правових актів. Нею доволі детально окреслено пріоритетні напрями (завдання), заходи, відповідальні виконавці, джерело та обсяг фінансування. Серед таких заходів слід звернути увагу на те, що п. 1.2 передбачає спільними зусиллями Відділ будівництва, економічного розвитку, міжнародної співпраці та інвестицій Оброшинської сільської ради та Сектора з питань правового забезпечення організувати процес легалізації відносин у сфері зайнятості та оплати праці, провести заходи з налагодження комунікації та впорядкування діяльності між органами місце-

вого самоврядування і суб'єктами господарської діяльності на території громади.

Натомість, в рамках фінансових гарантій Програми основним заходом є проведення заходів, круглих столів, семінарів, форуму, тренінгів, для суб'єктів господарювання з актуальних питань ведення підприємницької діяльності, підтримки національного товаровиробника, розвитку пріоритетних галузей економіки, в тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій, в рамках Стратегії розвитку громади до 2027 року; оренда обладнання для проведення заходів з реалізації Програми (п. 2.1) (150 тис. грн. із запланованих 200 тис. грн.). Створення (виготовлення і підтримка) інформаційних і презентаційних продуктів місцевого виробництва (п. 2.2) буде профінансовано на 50 тис. грн..

У попередні роки Оброшинська ТГ мала позитивні результати реалізації заходів, аналогічних передбаченим у Програмі щодо розвитку системи послуг, які надаються в рамках діяльності ЦНАП підприємцям, налагодження співпраці щодо участі підприємців до реалізації соціальних ініціатив на території громади, проведення публічної презентації результатів діяльності ОМС, консультативних зустрічей, обговорення стратегій подальшого розвитку та відзначення підприємців за критеріями соціальної відповідальності у їхній діяльності.

Станом на кінець 2022 року в Оброшинській територіальній громаді було зареєстровано 609 суб'єктів господарювання (+67 од., порівняно із 2021 р.), з яких 168 юридичних осіб та 441 фізична особа-підприємець. У розрахунку на 1 тис. населення в Оброшинській територіальній громаді у 2022 р. припадало 79 суб'єктів господарювання (+9 од., порівняно із 2021 р.). Відповідний показник Львівської області – 39 суб'єктів господарювання на 1 тис. населення.

Основними бюджетоутворюючими підприємствами громади є ТзОВ «Транс Сервіс 1» (с. Ставчани) та ПП «Оліяр» (с. Ставчани) (віднесені до категорії великих платників податків), якими у 2022 р. сукупно сплачено 54,1% від загального обсягу податків і зборів, які надійшли до місцевого бюджету від юридичних осіб громади.

Формально, вказані Підприємства не підпадають під дію Програми, хоча становлять стратегічне значення для функціонування Громади.

Очевидно, що після запуску повної потужності ТзОВ «Львівський хлібопекарський комплекс» – релокованого ТОВ «Кегічірське», - останнє теж відноситиметься до великих платників податків.

Це вимагає зміни акцентів Програми виключно з підтримки малого та середнього бізнесу у діяльності ОМС для заохочення приходу і діяльності на території Громади великих інвестиційних проєктів.

Таким заходом може виступати створення та ефективне функціонування організацій сприяння бізнесу, агенцій економічного розвитку, центрів підтримки підприємництва, організацій роботодавців, які забезпечуватимуть представництво інтересів підприємців перед ОМС.

Окремо слід відзначити, що з позицій розробки та запровадження документів програмного планування та прогнозування розвитку, Оброшинська ТГ спільними зусиллями робочої групи з розробки Стратегії розвитку Оброшинської громади та експертів проєкту «Стратегічний аналіз і рекомендації з розширення можливостей органів місцевого самоврядування і громад

за допомогою відповідних стратегічних документів», завдяки підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА» підготувала і впровадила відповідну **Стратегію розвитку Оброшинської територіальної громади до 2027 року та План заходів з її реалізації на 2024-2025 роки, затверджені рішенням Оброшинської сільської ради Львівського району Львівської області від 21.12.2023 р. № 2254.**

Стратегія розвитку Оброшинської сільської територіальної громади є документом стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади, розробляється на період реалізації Державної стратегії регіонального розвитку та відповідної регіональної стратегії розвитку до 2027 року. Вона покликана об'єднати зусилля всіх зацікавлених сторін: місцевих мешканців, бізнесових структур, влади, громадських активістів – задля забезпечення місцевого економічного та соціального поступу через використання стратегічних переваг громади.

Стратегія розвитку розроблена відповідно до законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стратегічну екологічну оцінку» з урахуванням Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265.

Стратегією визначено аналіз соціального-економічного стану Оброшинської сільської територіальної громади та проблем її розвитку, SWOT-аналіз, визначення сценаріїв розвитку громади, формування дерева стратегічних та оперативних цілей, завдань.

Дослідження Стратегії та Плану заходів свідчать про ґрунтовне визначення досліджуваних в межах цього Звіту питань, у контексті досягнення стратегічної цілі 1 – «Міцна і стала економіка» через реалізацію таких оперативних цілей: «1.1. Розвиток економічного потенціалу громади»; «1.2. Підтримка підприємництва» шляхом реалізації 3 проєктів на загальну суму 28 500 тис. грн., серед яких створення Платформи підтримки підприємництва в Оброшинській територіальній громаді у 2024 році.

Однак, вказаний документ не може бути повноцінним заміником місцевих програм розвитку у відповідних сферах (в тому числі, зайнятості), через різницю предмету, завдань, змісту різних видів програмних документів. Це, до речі, відзначено і у самій Стратегії.

Таким чином, визнання людського трудового ресурсного як одного з елементів потенціалу розвитку Громади передбачає необхідність звернення до розробки і провадження програми його збереження, розвитку та ефективного використання.

КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

На підставі ст.ст. 32 та 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ОМС виконують важливі функції у частині організації використання трудового потенціалу громад.

Індикатор оцінки «Чи належним чином організоване проведення оплачуваних громадських та тимчасових робіт?» передбачає необхідність встановлення системної діяльності з проведення оплачуваних громадських та тимчасових робіт, які мають економічну, соціальну або екологічну користь для громади.

За інформацією, отриманою з відкритих джерел та спілкуванням з представниками відповідних відділів ОМС Оброшинської громади, стало відомо, що у міському бюджеті кошти на оплату громадських та тимчасових робіт не закладались. Такі роботи здійснювались за кошти роботодавців, найчастіше шляхом організації відповідних «толок» щодо комплексних заходів з благоустрою населених пунктів Громади на підставі *Правил благоустрою Оброшинської сільської ради, затверджених рішенням Оброшинської сільської ради від 25.02.2021 р. № 148 (із змінами, внесеними згідно з рішенням № 2044 від 10.08.2023 р.)*.

Згідно з п. 2.1 вказаних Правил громадяни, громадські організації беруть участь у виконанні Правил шляхом реалізації своїх прав та обов'язків у сфері благоустрою. Відповідно, відповідальність за дотримання правил благоустрою та утримання в належному стані територій підприємств, установ, організацій, присадибних земельних ділянок, об'єктів благоустрою, покладається на власників або користувачів (балансоутримувачів) даних територій, ділянок та об'єктів. Благоустрій територій під-

приємств, установ, організацій, житлових будинків, прибудинкових територій забезпечується власниками або користувачами (балансоутримувачами) даних територій (п.п. 7.1, 7.2).

Слід відзначити, що в рамках діяльності Оброшинської ТГ успішно реалізована програма залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану на підставі відповідного Порядку, *затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2011 р. № 753 (з наступними змінами і доповненнями)*. За посередництва активної позиції Відділу соціальної роботи та у співпраці із територіальним органом Державного центру зайнятості у Львівській області, з числа осіб, які зареєстровані як безробітні та інші незайняті особи, зокрема, внутрішньо переміщені, оформлені до виконання суспільно корисних робіт за строковими трудовими договорами (наприклад, щодо надання допомоги населенню, насамперед особам з інвалідністю, дітям, громадянам похилого віку, хворим та іншим особам, які не мають можливості самостійно протидіяти несприятливим факторам техногенного та воєнного характеру) з оплатою за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття в межах коштів, передбачених у бюджеті Фонду на відповідні цілі, а також коштів місцевого бюджету.

Таким чином, це позитивний досвід використання можливостей трудового потенціалу зареєстрованих безробітних осіб, внутрішньо переміщених осіб на підставі наданих державою можливостей з корисною метою для Громади в умовах воєнного стану.

Встановлення індикатора оцінки **«Чи сприяє ОМС зайнятості населення через інформування?» передбачає дослідження фактів проведення ОМС інформування населення про потреби підприємств, установ та організацій (1. ОМС; 2. Бюджет-**

ної установи або організації; 3. Комунального або приватного підприємства) принаймні двома різними способами: мережа Інтернет, друковані засоби масової інформації, радіо/телебачення, проведення спеціалізованих заходів або інші.

Відомості про вакантні посади ОМС розміщуються згідно з вимогами законодавства на сайті Оброшинської сільської ради (<https://obroshynska-gromada.gov.ua/>), як і про результати проведених конкурсів. Так, наприклад, у 2023 році були оголошені конкурси на заміщення вакантної посади адміністратора відділу «Центр надання адміністративних послуг», спеціаліста І категорії та головного спеціаліста Відділу соціальної роботи, головного спеціаліста Відділу з питань житлово-комунального господарства та благоустрою.

01.03.2024 р. на сайті Оброшинської сільської ради було оголошено про пошук фахівців для заповнення вакансій у Центрі життєстійкості Оброшинської ТГ (практичного психолога (соціальна сфера), фахівця соціальної роботи – <https://obroshynska-gromada.gov.ua/news/1709284772/>).

На сайтах найбільших роботодавців у Громаді (ТОВ «Транс Сервіс 1» – <https://www.trans-service-1.com.ua/kar-iera>, ПП «Оліяр» – <https://oliyar.com.ua/>, Інститут сільського господарства Карпатського регіону НАН України – <https://isgkr.com.ua>) містяться форми зворотного зв'язку, в тому числі, з питань працевлаштування, періодично розміщуються оголошення про вакансії.

Активно використовується і комунікація через локальні групи у месенджерах (Вайбер, Телеграм, сторінка у Фейсбукці). Зокрема, така форма пошуку персоналу активно застосовується ТОВ «Львівський хлібопекарський комплекс». В тому числі, проводилася установча особиста зустріч з активом Громади при первинному наборі працівників на нове виробництво.

При виникненні вакансії у бюджетних установах подається інформація у службу зайнятості.

Індикатор оцінки «Чи дбає ОМС про дотримання умов праці на підприємствах, установах та організаціях?» захищується за умови отримання доказів здійснення контролю, що оцінюється як дієвий. Дієвість визначається адекватністю вжитих заходів за результатами виявлених невідповідностей у процесі контролю. Контроль може стосуватися своєчасної та у повному обсязі оплати праці, додержання мінімальних гарантій в оплаті праці, оформлення трудових відносин.

Рішенням виконавчого комітету Оброшинської сільської ради від 27.05.2021 р. № 75 створена робоча група з питань детінізації економіки з метою досягнення ефективних результатів господарювання, збільшення надходжень до бюджету територіальної громади та виявлення фактів використання праці неоформлених працівників, легалізації зайнятості населення. Діяльність робочої групи має міжвідомчий характер у форматі виїзних обстежень; проведення співбесід з керівниками підприємств, установ, організацій та фізичними особами-підприємцями на засіданнях; надсилання офіційних листів роботодавцям-порушникам щодо забезпечення соціальної захищеності найманих працівників та відповідальності роботодавців за використання їх праці. Також, проводиться інформування роботодавців з приводу можливостей легалізації найманих працівників та їхнього офіційного працевлаштування.

Слід звернути увагу, що з прийняттям Закону № 2136-IX введені істотні обмеження щодо підстав проведення інспекційних заходів із захисту трудових прав. Зважаючи на вказане, істотно було обмежено і можливості робочої групи, яка перепрофілювала власну діяльність у цей період з інспекційно-контрольних на консультативно-дорадчу.

Дослідження відкритих джерел інформації не містить відомостей про істотні порушення трудових прав з боку ОМС, бюджетних установ чи приватних підприємств та підприємців на території Громади.

Натомість, Єдиний державний реєстр судових рішень свідчить про розгляд Пустомитівським районним судом Львівської області низки позовів до Державного підприємства «Дослідницьке господарство «Оброшине» Інституту сільського господарства Карпатського регіону Національної академії аграрних наук України» про стягнення нарахованої, але не виплаченої заробітної плати, середнього заробітку за час затримки розрахунку, відшкодування моральної шкоди.

У справі № 450/2764/22 (провадження № 2/450/198/23), рішенням від 03.02.2023 р. позов був задоволений частково та стягнуто суму заборгованості з нарахованої, але не виплаченої заробітної плати за квітень-травень 2022 року у розмірі 127 805, 25 грн., а також 100 000 грн. середнього заробітку за весь час затримки виплати заробітної плати при звільненні головного бухгалтера.

У справі № 450/2548/22 (провадження № 2/450/178/23), рішенням від 21.02.2023 р. позов був задоволений частково та стягнуто суму заборгованості з нарахованої, але не виплаченої заробітної плати за квітень-травень 2022 року у розмірі 58 267,41 грн., а також 100 000 грн. середнього заробітку за весь час затримки виплати заробітної плати при звільненні бухгалтера.

У справі № 450/3653/22 (провадження № 2/450/329/23) працівник (лісник) звернувся до того ж відповідача в якому просить суд трудовий договір розірвати, на підставі ст. 38 КЗпП України; зобов'язати ДП «Дослідне господарство «Оброшине» Інституту сільського господарства карпатського регіону Національної академії аграрних наук України повернути особі трудову книжку

і внести запис про його звільнення, видати наказ про звільнення та здійснити повний розрахунок. Рішенням від 07.02.2023 р. позов було задоволено.

Вказане свідчить про неефективність екстенсивної форми господарювання державними установами, які не сприяють належному використанню трудового потенціалу на території Громади, свідчить про системні проблеми в управлінні людськими ресурсами, щодо чого Громада не має належних заходів реагування та впливу. Зважаючи на масштаби в межах Громади суб'єкта господарювання державної форми власності, це становить один з ризиків розвитку та належного виконання Громадою своїх функцій перед її членами.

Індикатор оцінки «Чи турбується ОМС про сталість місцевого персоналу соціально-гуманітарної небізнесової сфери?» досліджується на предмет підтвердження факту визначеної потреби та сформованого замовлення на кадри для освітніх і лікувальних закладів, закладів фізичної культури і спорту.

Соціально-гуманітарна небізнесова сфера представлена в Оброшинській громаді діяльністю трьох закладів загальної середньої освіти (штатна чисельність – 76 вчителів), одного закладу дошкільної освіти (18 осіб персоналу), Дитячо-юнацькою спортивною школою «Надія», Оброшинською дитячою мистецькою школою (36 викладачів), Комунальним некомерційним підприємством «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Оброшинської сільської ради, до складу якого входять Амбулаторія загальної практики сімейної медицини у с. Ставчани та Фельдшерсько-акушерський пункт у с. Конопниця, трьома народними домами та трьома бібліотеками.

Із формальної точки зору ОМС не впливають на кадрову політику вказаних закладів, за винятком конкурсного порядку

відбору керівників та укладення з ними контрактів (наприклад, **наказом Відділу освіти, культури, туризму, молоді та спорту від 10.02.2022 р. № 4** було оголошено конкурс на заміщення вакантної посади директора Народного дому с. Конопниця).

Водночас, профільні підрозділи Оброшинської сільської ради беруть активну участь у пошуку кандидатів в разі дефіцитності за певними вакансіями (наприклад, Відділу освіти, культури, туризму, молоді та спорту щорічно готує подання до Департаменту освіти і науки Львівської обласної державної (військової) адміністрації подання про дефіцит кадрів – у 2023 році такими були вакансія медсестри у ЗЗСО, психолога ЗЗСО, вчителя фізики). В умовах воєнного стану та дефіциту кваліфікованих кадрів через вимушену міграцію, такий шлях забезпечення сталості на сьогодні – неефективний, що повинні виправити додаткові стимули для молодих спеціалістів, запропоновані на державному та місцевому рівні.

В рамках Стратегії та відповідного їй Плану заходів, Громадою задекларовано досягнення стратегічної цілі «Територія комфортного життя» шляхом розбудови соціальної інфраструктури, в тому числі, через створення умов залучення, збереження і розвитку кадрового потенціалу (оперативна ціль 2.1 «Соціальна інфраструктура громади»).

КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ

Методологія моніторингового інструменту МІПЛ важливу роль відводить порядку та характеру реалізації повноважень у громадах забезпеченню професійної підготовки кадрів, що має важливе двостороннє призначення – гарантує особі належний рівень кваліфікації для успішного пошуку роботи через отримання спеціальних затребуваних і конкурентних професійних навиків, а з іншого боку – виробниче – оскільки у сьогоднішніх умовах забезпечує інвестиційну привабливість за рахунок осілості кваліфікованого трудового людського ресурсу. Тому, в рамках дослідження цих критеріїв, розглядається кілька важливих елементів.

Зміст індикатора «Чи створені ОМС умови для трудового навчання молоді, її професійної орієнтації?» полягає у дослідженні наявності принаймні трьох з п'яти з перелічених елементів за спрямуванням професійної орієнтації молоді:

- 1) професійної інформації;**
- 2) професійної консультації;**
- 3) професійного добору;**
- 4) професійного відбору;**
- 5) професійної адаптації.**

Водночас, оцінка за запитанням «Чи надається ОМС допомога випускникам професійно-технічних навчальних закладів у працевлаштуванні?» виставляється за умови отримання доказів принаймні одного підтвердженого факту наданої допомоги у працевлаштуванні після здобуття професійної освіти за останні два календарні роки, що передують моніторингу.

В контексті перспектив економічного розвитку громади безумовно позитивним аспектом є висока частка населення у віці

до 16 років – 30 % (в середньому Львівській області – 17,4 %). Це актуалізує проблему підтримки молоді щодо їх професійного вибору та підготовки уже на рівні загальної середньої освіти, тобто, в сфері діяльності Громади. Так, наприклад, у рамках завдань досягнення оперативної цілі 1.1 Стратегії щодо розвитку економічного потенціалу Громади для побудови міцної і сталої економіки визначено підвищення якості викладання фундаментальних та природничих наук в навчальних закладах громади, що має своїм тактичним наслідком реформу навчально-виховного комплексу Громади з відповідною профілізацією.

В процесі дослідження складно проаналізувати саме додержання конкретних формальних показників відповідного індикатора. Водночас, детальний аналіз засвідчив факти поступу Громади в цьому пріоритетному напрямку, зумовленому, в тому числі, проблемами з дефіцитом кваліфікованої робочої сили для місцевих та релокованих виробництв, зважаючи на специфіку, високий рівень автоматизації процесів та профільності затребуваних знань, навиків та умінь.

На базі ОМС Оброшинської ТГ відбувається проходження переддипломної практики місцевих жителів, які здобувають вищу освіту (під час підготовки звіту було укладено договір з Національним університетом «Львівська політехніка» щодо проходження практики студенткою 4 курсу кафедри «Міжнародна інформація» для підготовки дипломної роботи «Міжнародне співробітництво Оброшинської сільської ради: інформаційно-комунікативний аспект»).

Також, у Громаді існує кілька неформальних центрів формування професійних та громадянських навиків і вмінь молоді, шляхом проведення відповідних занять, тренінгів, освітніх зустрічей, майстер-класів.

Такими центрами можна назвати діяльність **Молодіжної ради при Оброшинській сільській раді (створена на підставі рішення Оброшинської сільської ради № 185 від 08.04.2021 р.)** для проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації молодіжної державної політики, у зв'язку із чим до завдань віднесено сприяння залученню молоді до вирішення питань соціально-економічного, політичного та культурного життя територіальної громади шляхом участі у розробленні та виконанні місцевих програм у молодіжній сфері, співпраці місцевої ради з громадськими об'єднаннями та їх відокремленими підрозділами, органами студентського та учнівського самоврядування, релігійними, благодійними організаціями, творчими спілками, професійними спілками та їх об'єднаннями, асоціаціями, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями, органами самоорганізації населення, недержавними засобами масової інформації, іншими непідприємницькими товариствами та установами, легалізованими відповідно до законодавства (далі – інститути громадянського суспільства) щодо вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері; сприяння узгодженості дій у вирішенні питань, пов'язаних із життям молоді та її участі в усіх сферах суспільного життя територіальної громади; вивчення, проведення систематичного аналізу і прогнозування соціальних процесів у молодіжному середовищі; подання пропозицій щодо визначення та обґрунтування пріоритетних напрямів молодіжної роботи на місцевому рівні та вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері; залучення соціально активної молоді до вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері (п. 5 Положення про Молодіжну раду при Оброшинській сільській раді).

За повідомленням з сайту, 5 квітня було заплановане засідання щодо оновлення складу Молодіжної ради.

Згідно з абз. 4 п. 22 Положення рішення Молодіжної ради мають рекомендаційний характер і є обов'язковими для розгляду постійними депутатськими комісіями Оброшинської сільської ради.

Ще одним неформальним центром освітньої координації є *Центр життєстійкості Оброшинської сільської територіальної громади*, який розпочав роботу у лютому 2024 р. (<https://www.facebook.com/profile.php?id=61556720752130>).

Вказані центри як механізм реалізації експериментального загальнодержавного проекту соціальної підтримки створюються на підставі *Порядку реалізації експериментального проекту із запровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2023 р. № 1049 та Порядку організації діяльності та забезпечення функціонування центрів життєстійкості, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.01.2024 р. № 83.*

Центр життєстійкості – простір, у якому фахівці надаватимуть психосоціальну підтримку особам та сім'ям, які проживають на території, покликані посилити локальне волонтерство та допомогти місцевим ініціативам у реалізації волонтерської діяльності. Мета Мінсоцполітики, яке реалізує цю ініціативу, – навчити людей справлятися зі стресовими ситуаціями, давати раду собі та близьким, посилити волонтерство на місцях, а отже – згуртувати громади.

Кошти на фінансування центрів надає держава, місцева влада забезпечує приміщення та організовує роботу центрів.

В рамках проекту особлива увага приділяється розвитку батьківських навичок та догляду за дітьми. А також – психологічній роботі з військовослужбовцями, ветеранами і їхніми родинами, підтримці ВПО та інших незахищених верств населення.

Кожен з таких просторів облаштований за принципами безбар'єрності, інклюзивності та безпеки.

Центр життєстійкості Оброшинської ТГ став першим успішним впровадженням програми на теренах Львівської області. За короткий час функціонування вийшов за межі виключно закладу соціальної підтримки, але й перетворився в освітній центр навиків громадянського суспільства (за спільною програмою з Українським католицьким університетом), правил надання психологічної допомоги та соціальної допомоги (тренінг для молоді 15.03.2024 р. «Від червоних ліній до здорових відносин», постійнодіючі курси психоемоційної підтримки, тренінг 12.04.2024 р. «Самодопомога +»). Спрямування на професіоналізацію соціальної роботи зумовлена проблемами, з якими стикнулася сама Громада при відкритті Центру щодо браку кваліфікованих кадрів з напрямку практичної психології соціальної роботи та соціальної підтримки, що в умовах воєнного стану набуватиме все більшої затребуваності.

Тому, вказані інституції можуть стати центрами дослідження потреб ринку праці у Громаді та передбачити механізми підтримки (інформаційної, фінансової) випускників професійно-технічних закладів у працевлаштуванні, посприяти налагодженню двосторонньої комунікації між роботодавцями та молодими спеціалістами.

Промоніторивши відкриті джерела, а також поспілкувавшись з відповідними структурними підрозділами сільської ради,

допомога щодо працевлаштування надається шляхом широкого відкритого оприлюднення інформації про появу відповідних вакансій та працевлаштування молодих спеціалістів до підпорядкованих структур Оброшинської сільської ради (комунальні підприємства, Центр життестійкості).

Індикатор оцінки «Чи фінансує ОМС здобуття професійно-технічної освіти мешканців громади?» зараховується за умови отримання доказів – забезпечення здобуття професійно-технічної освіти мешканцями громади за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету.

За дослідженням місцевого бюджету громади за попередні роки, а також паспортів бюджетних програм і звітів про їхнє виконання, кошти на здобуття професійно-технічної освіти мешканців громади не виділяються.

На території Громади відсутні заклади професійно-технічної освіти, в тому числі, які б були віднесені до компетенції Оброшинської громади.

КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ СОЦІАЛЬНО УРАЗЛИВИХ ГРУП ПРАЦІВНИКІВ

Індикатор оцінки «Чи дбає ОМС про робочі місця для людей з інвалідністю?» зараховується за умови отримання доказів дотримання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю у розмірі 4 % середньооблікової чисельності штатних працівників. Досліджуються дані на момент проведення моніторингу у двох випадково вибраних юридичних особах, які знаходяться в сфері управління ОМС: бюджетній установі або організації, комунальному підприємстві, ОМС.

Відповідно до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» та інших нормативних документів, які регулюють заміщення вакантних посад призначення на будь-які посади публічної служби відбувається на підставі відкритого конкурсу.

Водночас, відповідно до змін у ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», які були внесені Законом «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12.05.2022 р. у період дії воєнного стану особи призначаються на посади державної служби, посади в органах місцевого самоврядування, посади керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки, комунальних підприємств, установ, організацій керівником державної служби або суб'єктом призначення, сільським, селищним, міським головою, головою районної, районної у місті, обласної ради, на-

чальником відповідної військової адміністрації без конкурсного відбору, обов'язковість якого передбачена законом, на підставі поданої заяви, заповненої особою картки встановленого зразка та документів, що підтверджують наявність у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства, встановленими щодо відповідних посад, а також за наявності у Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік. Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування, призначені відповідно до абзацу першого цієї частини, не можуть бути переведені на інші посади державної служби або посади в органах місцевого самоврядування (ч. 5).

Претенденти мають рівний доступ до можливостей відбору. Однак, якщо претендент є особою з інвалідністю та за результатами конкурсу отримає перемогу і зможе виконувати роботу, відповідно до вимог заявленої вакансії, то таку особу візьмуть на роботу. Теж саме стосується і підпорядкованих установ та організацій.

Станом на момент проведення моніторингу з 45 осіб штатної чисельності службовців Оброшинської сільської ради, четверо осіб є особами з інвалідністю, що перевищує нормативну мінімальну чисельність квоти робочих місць.

У підпорядкованих комунальних підприємствах та установах Оброшинської громади дотримуються норми працевлаштування осіб з інвалідністю.

З 2014 року серед соціально вразливих категорій населення окреме місце зайняли внутрішньо переміщені особи.

Внутрішньо переміщені особи, завдяки підтримці Громади, були інтегровані у соціальний та виробничий простір як у бюджетній, так і приватній сфері.

З метою сприяння вирішенню проблем, *рішенням виконавчого комітету Оброшинської сільської ради від 19.10.2023 р. № 146 було утворено Раду з питань внутрішньо переміщених осіб при Оброшинській сільській раді*. До складу Ради запрошені внутрішньо переміщені особи, які проживають на території Оброшинської ТГ та представники громадських об'єднань, які провадять діяльність у сфері забезпечення та захисту прав внутрішньо переміщених осіб.

На окрему увагу та додаткове відзначення у контексті досліджуваного питання заслуговує використання Центру життєстійкості Оброшинської громади як адаптаційного центру для відновлення соціальних та трудових навиків шляхом проведення психологічної роботи з демобілізованими військовослужбовцями, ветеранами і їхніми родинами, внутрішньо переміщеними особами та інших незахищеними верствами населення.

КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЩОДО СПРІЯННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ САМОЗАЙНЯТОСТІ

У широкому значенні праця передбачає не лише зайнятість на основі найму, але і допускає самореалізацію шляхом прояву підприємницької ініціативи з метою забезпечення себе, а також формування попиту на додаткову робочу силу. Саме тому, в рамках дослідження умов реалізації права на працю МІПЛ передбачає дослідження умов формування та реалізації права на здійснення підприємницької діяльності, її стимулювання ОМС за посередництвом використання власних повноважень

Першочерговому встановленню в рамках індикатора моніторингової оцінки підлягає «Чи є можливість отримання адміністративних послуг підприємцями через центри надання адміністративних послуг?» Для зарахування балу за цим індикатором необхідно підтвердити можливість отримання підприємцями у Центрах надання адміністративних послуг принаймні чотири послуги з переліку: 1) державна реєстрація фізичної особи-підприємця; 2) державна реєстрація включення відомостей про фізичну особу-підприємця; 3) державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця; 4) надання паспорту прив'язки тимчасової споруди для провадження підприємницької діяльності; 5) внесення змін до паспорту прив'язки тимчасової споруди; 6) продовження терміну дії паспорту прив'язки тимчасової споруди.

Проаналізувавши відповідний розділ на сайті ради, згідно із Переліком адміністративних послуг, що надаються відділом – центром надання адміністративних послуг виконавчого комітету Оброшинської сільської ради (<https://obroshynska-gromada.gov.ua/perelik-administrativnih-poslug-11-20-28-19-12-2023>) з посеред 167 перелічених послуг перелічені послуги відсутні.

Однак, на сьогодні, питання державної реєстрації фізичних осіб-підприємців відбувається у автоматичному режимі через портал «Державні послуги он-лайн» (<https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/pidpriyemnictvo>).

Правила благоустрою Оброшинської сільської ради, затвердженими рішенням Оброшинської сільської ради від 25.02.2021 р. № 148 (із змінами, внесеними згідно з рішенням № 2044 від 10.08.2023 р.) детально регламентують процедури розміщення тимчасових споруд для здійснення господарської діяльності. Тому у Громаді розроблені відповідні алгоритми отримання відповідних дозволів і погоджень.

Індикатор оцінки «Чи ставки місцевих податків для бізнесу встановлені з механізмом стимулювання?» передбачає підтвердження, що ставки принаймні трьох з п'яти місцевих податків (єдиний податок; плата за землю; податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; збір за місця для паркування чи туристичний збір) встановлені за рішенням місцевої ради є нижчими від максимально можливого рівня, встановленого Податковим кодексом України.

Відповідно до вимог ПК України Оброшинською сільською радою щорічно встановлюються місцеві податки та збори відповідно до переліку та в межах ставок, визначених цим Кодексом.

В той же час, місцеві податки та збори можуть виступати важливим стимуляційним компонентом місцевої політики з утвердження привабливості на фоні конкуренції з домінуючим містом-центром або ж сусідніми громадами. Зокрема, однією із проблем Громади є реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності у м. Львові, що передбачає зарахування та сплату податків до бюджету Львівської міської громади.

Для такої «місцевої релокації» бізнесу необхідним є стимул, яким здатен виступити зниження податкового навантаження.

Дослідження опублікованих рішень про встановлення місцевих податків на 2023 рік (*рішенням Оброшинської сільської ради від 23.06.2022 р. № 1424 затверджено ставки та пільги зі сплати земельного податку на 2023 рік; рішенням Оброшинської сільської ради від 23.06.2022 р. № 1425 затверджено ставки та пільги зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки на 2023 рік; рішенням Оброшинської сільської ради від 23.06.2022 р. № 1426 встановлено місцеві податки, збори та пільги: – транспортний податок; – єдиний податок; – туристичний збір; – збір за місця для паркування транспортних засобів*) свідчить про те, що лише в частині туристичного збору ставки суттєво нижчі, ніж відповідні максимально допустимі ПК України. Однак такий податок не має вирішального значення для здійснення господарської діяльності у Громаді.

Також основними критеріями встановлення додаткових пільг визначено соціальний статус платників (наприклад, звільняються від сплати податку для об'єктів житлової та нежитлової нерухомості учасників АТО та/або ООС за місцем реєстрації даних учасників, учасників ліквідації наслідків на Чорнобильській АЕС за місцем реєстрації, учасників бойових дій в Афганістані за місцем реєстрації, сім'ї, що виховують дітей з інвалідністю, сім'ї, які виховують п'ять та більше дітей до досягнення 18річного віку, матерів-героїнь – в межах громади у 2024 році 9 осіб-пільговиків).

Аналогічний підхід до оподаткування застосований у Оброшинській громаді і у 2024 році.

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- Більша частина повноваження громад у сфері вирішення соціальних питань, в тому числі, у сфері забезпечення самореалізації через гарантування права на працю та її умови – делеговані. Таким чином, держава повинна брати активнішу участь у гарантуванні їх належної реалізації (в тому числі, надавати достатні фінансові можливості), а також здійснювати нагляд за ефективністю і повнотою для утвердження рівності підходів для членів різних громад.
- Оброшинська територіальна громада є одним з прикладів спроможної територіальної громади у Львівській області, завдяки активному підходу посадових осіб органів місцевого самоврядування, в тому числі, із застосування проектних методик діяльності при вирішенні проблемних питань. Її комунікаційна політика, досліджена побіжно в процесі збору матеріалів (категорії і перелік оприлюднених матеріалів, характер і сприяння у пошуку і отриманні відповідної інформації на усіх рівнях), свідчить про високий рівень відкритості та прозорості діяльності.
- Стратегія розвитку Оброшинської територіальної громади до 2027 року та План заходів з її реалізації на 2024-2025 роки, затверджені рішенням Оброшинської сільської ради Львівського району Львівської області 21.12.2023 р. № 2254, розроблена і прийнята завдяки підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) через Проєкт USAID «ГОБЕРЛА», є важливими інноваційними документами стратегічного характеру, які роблять діяльність Громади відкритою, передбачуваною, визначеною, а отже – привабливою для інвестування фізичних, матеріальний та фінансових ресурсів щодо їх ефективного та продуктивного освоєння. Водночас, вона

не спроможна за своїм змістом, природою і задачами підміняти документи середньо- та короткострокового планування окремих сфер діяльності Громади.

- Оброшинській громаді слід розробити і прийняти місцеву програму зайнятості у відповідності до ст. 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та ст. 18 Закону України «Про зайнятість населення».
- В разі прийняття програми підтримки підприємництва у аналізованій редакції, її слід доповнити і поширити сферу дії на великих платників податків, які здійснюють діяльність на території Громади. В рамках забезпечення дієвості впровадити інституційний механізм супроводу виконання відповідної програми через функціонування організацій сприяння бізнесу, агенцій економічного розвитку, центрів підтримки підприємництва, організацій роботодавців, які забезпечуватимуть представництво інтересів підприємців перед ОМС.
- Оброшинська громада є позитивним прикладом залучення власного трудового потенціалу (з числа осіб, зареєстрованих як безробітні та внутрішньо переміщених осіб) за державною програмою до виконання суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану за рахунок коштів державного фонду. Реалізація цього інструменту зайнятості передбачає активну роботу на рівні громад, однак дозволяє забезпечити строкове працевлаштування та використати людський актив для виконання суспільно значимих завдань, в тому числі, «оформити волонтерську працю».
- На території Громади господарювання суб'єктів державного сектору економіки є неефективним, що зумовлено екстенсивними формами використання як ресурсів, так і трудового потенціалу. Натомість у Громади

відсутні ефективні важелі впливу на цю ситуацію, що зумовлює необхідність перегляду умов та заходів співробітництва між державою та громадами на рівні діяльності господарюючих суб'єктів.

- З метою подолання дефіциту кваліфікованих працівників, формування конкурентних професійних навиків, знань та умінь і сприяння зайнятості місцевого населення, в рамках діяльності Громади розробити алгоритм «зворотного зв'язку» з роботодавцями-стейкхолдерами щодо забезпечення кваліфікованої робочої сили через напрями підготовки кадрів та формування неформальних умінь і навиків для виробництва, локалізованого у Громаді. Проводити відповідні освітньо-підготовчі програми на базі Молодіжної ради при Оброшинській сільській раді, інтенсифікувати розвиток освітньої та комунікаційної складової у діяльності Центру життєстійкості Оброшинської громади. Вказане потребує подальшої ресурсної підтримки як успішних прикладів реалізації проектного підходу вирішення завдань на рівні Громади.
- Державі та Громаді слід передбачити додаткові та визначити фінансування для реалізації закріплених стимулів для працевлаштування молодих спеціалістів.
- Одним із перспективних напрямів розвитку Центру життєстійкості Оброшинської громади є визначення його функціонування як центру трудової адаптації та відновлення втрачених трудових навичок ветеранів та інших учасників бойових дій, з метою забезпечення загальної соціалізації після демобілізації.

- **Запровадити середньостроковий експеримент щодо зниження ставок місцевих податків (єдиний податок для платників I та II групи), а також запровадження додаткових пільг за місцевими податками і зборами для суб'єктів господарської діяльності для стимулювання «внутрішньої релокації» в межах перенесення господарської діяльності з обласного центру та сусідніх громад на територію податкової юрисдикції Оброшинської громади.**

Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ) – найбільша асоціація правозахисних організацій України, що об'єднує 27 правозахисних недержавних організацій. Спілка сприяє розвитку гуманного суспільства, що базується на повазі до людського життя, гідності та гармонійних стосунків між людиною, державою і природою через створення платформи для співпраці між членами Спілки та іншими учасниками правозахисного руху.

04070, м. Київ, вул. Фролівська, 3/34
Тел. +38 044 485 17 92
факс +38 044 245 99 24
<http://www.helsinki.org.ua>
e-mail: office@helsinki.org.ua

